

закріплено так зване Аугсбурзьке рішення. Католицька літургія Юхана III («Червона книга») була відкинута. Більше того, представникам усіх інших віровчень та конфесій навіть заборонялося проводити публічні зібрання, а якщо б вони цього правила не дотримувалися, то опинялися б за межами країни. Таким чином, ортодоксальне лютеранське віровчення остаточно визначалося не лише як державна релігія у Швеції, а й фактично єдина дозволена [5, с. 96; 1, с. 148–149; 3, с.165]. Цей собор створив усі передумови для боротьби між новим королем Швеції Сигізмундом та опозиційною йому лютеранською знаттю.

Що ж дав Упсальський собор у стратегічному значенні для Швеції? По-перше, саме він вважається однією із переломних точок в остаточному перетворенні Швеції на королівство протестантів. Звісно, після собору відбувалася ще довга боротьба за першість між лютеранами та католиками, адже держава не могла в одну ніч заснути католицькою, а наступного ранку прокинутися протестантською, для цього був потрібен час, але саме цей собор був визначальним у цьому плані. По-друге, це на деякий час породило у суспільстві релігійну напругу. Проте, варто розуміти, що така напруга все одно б настала, навіть якби остаточну перевагу отримали саме католики. Разом із тим, програш католиків означав певний занепад тих культурно-освітніх здобутків, які несла з собою католицька церква. Їх необхідно було змінити на протестантські, а цей період певного переходу означав би затримку у розвитку держави у згаданих сферах. По-третє, собор вплинув на зовнішньополітичний курс держави. Швеція ставала потенційним союзником для держав-протестантів і потенційним суперником для католицьких. Це створювало перепони для імовірної унії із Річчю Посполитою (з якою із 1593 р. у шведів був спільний король), а в умовах певних територіальних суперечок між державами за Балтику – це лише погіршувало і без того нелегкі стосунки між державами. По-четверте, перетворення Швеції на країну із офіційною державною релігією, де править король-глава національної церкви, сприяло централізації влади, такій характерній для пізнього середньовіччя та ранньомодерного часу.

Отже, як бачимо, упродовж XVI століття Шведське королівство поступово відходило від католицизму та схилялося у бік протестантизму, квінтесенцією чого став саме Упсальський собор. Держава зробила свій вибір, це означало ряд позитивних і негативних для неї наслідків, а також довгу боротьбу, адже великі зміни потребували довгого часу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андерсон И. История Швеции. Москва, Издательство иностранной литературы, 1951. 409 с.
2. Вейбулль Й. Краткая история Швеции. Стокгольм, Шведский институт, 1994. 163 с.
3. История Швеции / Под ред. А.С. Кана. Москва, Наука, 1974. 719 с.
4. Липка Т. Відносини між Річчю Посполитою та Шведським королівством у контексті особистої унії Сигізмунда Вази (кінець XVI ст.) // Студентський науковий вісник. Тернопіль, 2020. С. 83–86.
5. Мелин Я., Юханссон А.В., Хеденборг С. История Швеции. Москва, Весь мир, 2002. 400 с.

Лушев Олександр

Науковий керівник – проф. Алексієвець Микола

В'ЯЗЕНЬ ГУЛАГУ – ЙОСИФ СЛІПІЙ

Актуальність статті полягає у важливості осягнення сьогодні духовного подвигу велетів української історії. У квітні цього року минуло 75 років від арешту митрополита УГКЦ Йосифа Сліпого. Мета – дослідження його діяльності під час відбування покарань у різних частинах СРСР.

Після смерті митрополита Шептицького, 1 листопада 1944 року, Сліпий очолив Галицьку митрополію УГКЦ. У квітні 1945 року, під час репресій радянської влади проти ієрархії УГКЦ, Йосиф Сліпий був арештований і кілька разів засуджений [1, с.174]. Як згадує: «Була це середа (11 квітня 1945 року). Вже зрана Святий Юр кругом обставлено стійками. Наглядали, чи нема яких рухів і чи чого не виноситься. Наїхало дуже багато авт з поліцією. Полковник Мельников приніс мені рішення від прокурора на арешт. Мене обшукали та забрали на авто і відвезли на Лонцького» [2].

Через декілька днів через страх виникнення громадських заворушень у Львові, митрополита привезли до Києва [3]. Там його тримали у в'язниці на вулиці Короленка,

спочатку в одиночній камері, а потім перевели в камеру до православного архієпископа Кам'янця-Подільського Дамаскина [2].

Допити Йосифа Сліпого тривали годинами, так що він дуже втомлювався. За вже роками напрацьованою схемою органи КДБ арештованих допитували вночі, а вдень не дозволяли їм спати, погано харчували. Одного разу, після таких тортур митрополиту запропонували відректися Папи Римського і католицької Церкви, й прийняти православну віру. Йому обіцяли за це свободу та посаду Київського митрополита. Та Йосиф Сліпий відмовився від такої пропозиції органів влади.

Для радянської влади митрополит Сліпий був важливим в'язнем, і його боялися, адже, коли митрополит попросив, щоб йому дозволили прийняти передачу, то слідчий відповів: «Якби то був хто інший, то я йому був би вже давно дозволив. А за вас треба йти до начальника, а начальник піде до міністра, а міністр буде питатися аж в Москві» [2].

Через рік слідства, в травні-червні 1946 року, відбувся суд над митрополитом. Це був воєнний трибунал з трьох суддів і двох секретарів, слухання тривали 6 днів, за закритими дверима [2]. За рішенням суду Йосифа Сліпого засудили на 8 років виправних таборів. Через два місяці Сліпого етапували до місць виправних робіт.

Прибув Йосиф Сліпий в табір ослабленим і хворим. Проте, як він потім напише в «Спогадах», недолікувавши його випасали з шпиталю, бо «був це приказ “опера” — уповноваженого, і на це не було ніякої ради. І так вони завжди зі мною робили за весь час каторги, завжди викидали мене зі шпиталю на приказ “опера” — уповноваженого, навіть зі запаленням легенів і 39° гарячки. Часом потайки я міг дістати якесь лікарство» [2].

Перебуваючи на засланні митрополит завжди знаходив спільну мову із іншими засудженими, серед них: інтелігенція, православні єпископи, лікарі, інженери, дипломати, прості люди. Проте були й такі, що доносили на митрополита в органи МДБ.

Не упускав митрополит і релігійного аспекту життя, за кожної нагоди відправляв літургії, за потреби сповідав людей.

Про харчування Сліпий згадує так: «...харч був такий, що замало, щоби жити, а забагато, щоби вмерти». Майже кожних пів року владику етапували до іншого табору. Для того, щоб він не встигав налагоджувати зв'язки, більше вимучувати слабку від безлічі хвороб людину.

У 1950 р. владику знову повернули в Київ, утримуючи у в'язниці на вулиці Короленка. Там його допитували про священників, адміністраторів, єпископів. Проте Йосиф Сліпий намагався нічого по суті справи не свідчити, щоб ще більше не нашкодити тим особам, що несправедливо перебували під слідством. Унікав відповіді, посилаючись на те, що в митрополії було більше 3 тисяч священників і він не міг всіх пам'ятати. Далі – митрополита знову повернули до таборів.

Навесні 1953 р. Сліпому було оголошено, що, після закінчення терміну ув'язнення, його буде переведено до будинку інвалідів, кудись в Сибір [2].

Та все змінилося після смерті Сталіна, владику привезли до Москви й поселили в одному із готелів, купили нові речі. В Москві він мав зустріч із заступником Берії – генералом Жуковим, як уточнює сам митрополит, що це був не маршал Жуков, а інший з таким же прізвищем. Усе це відбувалося у найбільшій тасмниці. Там він розпитував про католицьку церкву, інститут папства, греко-католиків. Питав владику про те, чим би він міг послужити радянській владі. На що той відповів, що може працювати в бібліотеці чи науці. А генерал йому заперечив, і сказав, що він потрібний для унормування відносин із Ватиканом. Перша їхня розмова тривала близько двох годин. Після неї попросив Сліпого написати короткі реферати на ці теми. А на наступній розмові прохав митрополита написати «Нарис історії Церкви». Сліпий зазначив, що йому потрібно буде доступ до бібліотек, генерал йому дозволив. Та обіцяв Сліпому повернення до Львова і легалізацію Церкви. Проте 26 червня 1953 р. Берія був арештований, а з ним і його помічники, і всі сподівання митрополита на вихід церкви із підпілля зруйнувалися. Через тиждень митрополит потрапив до іншого генерала, який вже йому пропонував друге місце після московського патріарха, за те, що той відмовиться від папи й католицької віри. Але Сліпий був непохитним. Через декілька днів митрополита відправили в дім інвалідів у Сибір.

Це було містечко Маклаково, там його поселили в бараці, владику знайшов багато українців, вони почали в неділі служити літургії в підсобці, куди збиралося близько ста

чоловік. Проте, через деякий час, митрополиту заборонили це робити. Й надалі він служив лише для себе і кількох людей. Митрополиту було дозволено займатися наукою. Так він продовжив роботу над написанням «Історії Вселенської Церкви на Україні». Відвідував бібліотеки Єнісейська й Красноярська, отримував книги із бібліотек Москви та Львова. «І так від 1953–1957 років я написав чотири грубі томи “Історії” і зачав п’ятий від Замоїського Синоду 1720 року» [2].

Навесні 1957 року Йосифа Сліпого арештували, в будинку провели обшук, і вилучили все, в тому числі й працю «Історію ...». На слідство відправили митрополита в Київ, там відбувся й суд, що виніс новий вирок – 7 років ув’язнення. Рік відбував покарання в Києві, далі відправили на Камчатку. Потім знову повернули до Києва для переговорів. Запропонували працювати в АН УРСР. Також митрополита вкотре умовляли виступити супроти Папи. Після незгоди його знову повернули на Колиму.

У 1963 р., стараннями Ватикану та президента США і рішенням керівництва СРСР від 12 січня 1963 р., митрополит Йосиф Сліпий звільнений і висланий за межі СРСР [4, с.101]. З табору спочатку відправили митрополита в Москву, а звідти він виїхав до Риму. Так закінчилась історія поневірянь Йосифа Сліпого таборами СРСР.

Як бачимо, радянська влада докладала багато зусиль, щоб, якщо не знищити митрополита, то, принаймні, перетягнути на власну сторону, проте – не змогла. Йосиф Сліпий, незважаючи на жодні життєві труднощі, завжди залишався справжньою людиною, співпереживав іншим, допомагав. Займався науковою діяльністю, навіть коли це було небезпечно, через загрозу ув’язнення. Мілена Рудницька у праці «Невидимі стигмати» цитує кардинала Кушінга, який згадує про Йосифа Сліпого: «У довгій історії Церкви є мало, якщо взагалі є, таких ісповідників і мучеників за віру, які так довго терпіли б» [5]. Сам митрополит потім напише в своєму «Заповіті»: «Нічне ув’язнення, таємні судилища, нескінченні допити і підглядання, моральні і фізичні знущання й упокорення, катування, морення голодом; нечестиві слідчі і судді, а перед ними я, безборонний в’язень-каторжник, «німий свідок Церкви»» [6]. Митрополит переніс на собі долю багатьох українців, й не зламався, як і більшість патріотів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боршовська О. християнські сторінки історії України. Львів: Свічадо, 2014. 254 с.
2. Сліпий Йосиф. Спомини. Ред. Іван Дацько, Марія Горяча. Львів - Рим: Видавництво УКУ 2014. 608 с.
3. Документальний фільм: «Справа Рифи» реж. Олена Мошинська. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uHe9eECH7xk> (дата звернення: 04.11.2020)
4. . Бабинський А. Історія УГКЦ за 90 хвилин. Вид 2-ге, доп. Львів: Свічадо, 2018. 160 с.
5. Рудницька М. Невидимі стигмати. Рим, Мюнхен, Філадельфія. 1971.
6. Заповіт Патріарха Йосифа Сліпого. URL: http://ugcc.ua/official/ugcc-today/slipyj/tvory/zapov%D1%96t_blazhenn%D1%96shogo_patr%D1%96yarha_yosifa_sl%D1%96pogo_78940.html (дата звернення: 04.11.2020)

Пана Назарій

Науковий керівник – проф. Алексієвець Микола

ЛЮБОМИР ГУЗАР В ДУХОВНІЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Духовна історія України є важливою складовою історії України. Адже цікавість народу щодо церкви помітно зростає. Завдяки тому, що на сьогоднішній час церква знаходиться поза ідеологічними рамками, бажаючі можуть дізнатись багато нової інформації. Стаття має на меті простежити розвиток Української Греко-Католицької Церкви та внесок Любомира Гузара у розвиток УГКЦ після її виходу з підпілля. Щодо безпосередніх джерел важливими є як праці самого Любомира Гузара, так і про нього [1-4].

Блаженніший Любомир Гузар народився 26 лютого 1933 року у Львові, або, як його тоді називали «малий Париж Східної Європи». Ще із дитячих років маленький Любчик проявляв неабияке бажання до науки, тому батьки вирішили влаштувати Любомира у народну школу (у